

A HŐSIESSÉG VÉGE

A Garaczi **Plasztik** című kötetéről szóló egyik recenzió feltételez egy önálló magyar neodadaizmust, amelynek őse Bajnóczy Péter, s amely irányzatba Garaczi is beletartozik. Úgy vélem, nem a kontinuitást, hanem a megszakítottságot kell hangsúlyoznunk: Garaczi olyan művészeti szituáció képviselője, ami től van a Jézus menyasszonya, vagy a "heroikus happener"-vonal, vagy az utópiaszttikus magánéletszigetek korszakán. Ez a visszatérés az ellenséges metropoliszba, "csupa tüll (...) krepp, batiszt és brokát valóságába", amelyet átjár a minden készen van tudata. A valóság tökéletes, befejezett, örök. Repedéseibe bízódik a nosztalgia. Ezt a tökéletes valóságot változtatja át a gyermeki fantázia: a **Plasztik** képzelgő hőse szupermennek hiszi magát, hol vérnyomokat eltüntető James Bondnak, hol ráköt bódító Puszkó kapitánynak. A sublódban egy vietkong alszik s a két igazoltató rendőrt Mág Bertalannak és Churchillnek hívják. Az elektikus magánmitológia felfalja a nagyvilágot, a személyes történet a személytelen időt. A költészet meghamisítja a valóságot. Persze az otthonosság csak törékeny felszín: mindez csupán reakció az "anonim száműzöttség" (Kornis Mihálytól) állapotára. Ez a nevetés üledéke.

Így ír Hegyi Lóránd a 80-as évek születéséről: "Ez már a nyolcvanas évek hajnala, kiábrándult és tobzódó, reménytelen és kusza hajnal, komor felhők alatt." Az évtizednek azonban van egy árnyékos oldala is, amely közelebb áll a 70-es évek végének új bensőségességéhez, az ellenvilág-kísérletekhez. Mintegy a két évtized közti részben áll. Ehhez az "árnyékos oldalhoz" tartoznak Garaczi írásai.

[†]Garaczi László: A terület visszafoglalása a madaraktól Bp. 1986.

A felszín a nevetésé: rokokó iz marad a zik-zak metró bájosága, a Lenin-idill, a **definom** rafinált erotikája után. (A rokokó onnan került elő, hogy Garaczi egyik kedvence zeneszerzője Domenico Scarlatti. 1738-ban ezt írta szonátái elé: "ne keressz e kompozíciókban mély szándékot, hanem inkább a művészet szellemes tréfáját".)

Iz azonban csak a kötet mellékszíne. Akárcsak a valóban neodarabokra emlékeztető kis kommunikációs lázadások is (pl. A **fűtében**). A könyvet elsősorban a dezillúzió és egy rejtett vágyódás hajtja át. A kötet címadó verse a bukásról szól, a vágyódás pedig a hősiesség eltűnésével áll kapcsolatban. A kisenber áll a nagy plakátok előtt: a hősök: élettelen maszkok. A Baader-Garaczi különítmény lehetséges militáns mitológiája szélhomlasztja az eklektika: pl. az új idők hősnője: Bo Derek. Ugyanígy a Tahiti-mítosz és a modern kivonulástan paródiájává a **Melanézia-tortaszettek** retrográd eszméje, a fehér ember felsőbbrendűsége. "Tudja, barátom, filozófiailag az a helyzet, hogy kilőtték előlünk, kérem, a romantikus magatartás lehetőségeit." Marad a hősködés és a képzelgés. Az idézet a **Termelési regényből** való. Meg kellene fontolni, ne adjuk-e Garaczinak az 1906-os év Kossuth Ferenc-díját?

Birkás Ákos azt írja **Die tote Szene** című esszéjében:

"Az avantgarde racionalizmusával szemben a posztmodern művészet mítikus karakterű. Garaczi versei inkább antimítikus jellegűek. Még a preracionális elemek használatát is áthatja a mestekélttség. Az ironia szélhomlaszt mindent. Az a "gyönyörű szent sematizmus", amit Birkás előtű szeretne, a 'valaminek vége van' érzéséhez kötődik, a mítosz a vereséghez, veszteséghez. Garaczi szatirikus iskolája az új festészet másik irányzatára üt: a Vető-Méhes-féle "neobarbár posztmodernista szociálpreszcionizmusra".

Mégis, van a kötetben egy furcsa vers, egy rémálom, amely a pusztulásról és a túlélésről (vagy ennek játékaról) szól. A pinduri hal úgy tűnik itt élénk, mint a rommá lőtt rokokó. A szinkópahal útja a belátásig és az **Egyig** elűt a könyv hangulatától, mert más a története. Azt a színelváltozást jelzi, amelyet már említettem: a reményét veszített évtized terjeszkedését, az ironikus lassú visszavonulást. A vers rokonai

a Plasztikban találhatók: *Az út vége*, és *Az átkozott*. Az előbbiben a csillogó álom helyére a "földi síralomvilág" színei kerültek, ez nem szellemes tréfa, hanem annak csődje. Az *átkozottban* a káosz élménye összekapcsolódik az eredeti alappal: a megváltatlanság regisztrálásával. A fogyasztó polgár háttérben összeáll az ijesztő mítosz. Ha *Az átkozott* és *Az út vége* korábbi művek, mint a második kötet, akkor Garaczi művészete a - tinyanovi értelmű - fejlődéssel ellentétesen mozog.

Takács József

1987. április 16-17-én rendezték meg Debrecenben az egyetemi diáklapok országos találkozóját, amelyen a következő hét kiadvány szerkesztői vettek részt: a debreceni *Határ*, a budapesti *Jelenlét* és *Századvég*, a pécsi *Metszet*, a szombathelyi *Kilátó*, a szegedi *Aetas* és *Harmadkor*. Az első, társadalomtudományi nap négy előadója Kovács György, Bárdi Nándor, Körösfényi András és Sükösd Miklós voltak; a második, irodalmi napon Csuhai István *A 80-as évek magyar prózája*, Takács József *A 80-as évek művészeti szituációja* címmel tartott előadást, Elek Tibor Juhász Erzsébet prózájáról szóló tanulmányát olvasta fel, Bertha Zoltán a magyar irodalom politikai irányzatairól beszélt.

A JATE Bölcsészkarán működő GOGO színtársulat 1987. április 27-én két darabot mutatott be Imre Zoltán rendezésében: Tennessee Williams *Ez a ház bontásra vár* és Michel Gelderde Escorial című művét.

1987 tavaszán mutatta be a B.15-ös színházi alkotóközösség *Midas király átváltozásai* című előadását, amely Ovidius és Ambrus Zoltán művei alapján készült, rendezője Samu Attila.

1987 első felében a szegedi Móra Kollégiumban irodalmi esten szerepelt Ladik Katalin, később Balázs Attila és Fenyvesi Ottó, majd Szörényi Iászló vendégeként Temesi Ferenc. Április 14-én tartotta ugyanitt Bojtár Endre *Hogyan lesz valaki a szocializmus realistája?* című felolvasását, amelyben esszék hangzottak el Czeslaw Miloszról, Slawomir Mrozekről és Bohumil Hrabalról.